

wodników między niemi Babeufa. Aresztowanych sądzone na prowincyi, z obawy przed ludem paryskim, na 10 mil dokoła miejsca sądu nie wolno było obcym ludziom się zbliżać; wreszcie sąd ukończył się wyrokiem śmierci na Babeufa i Dartego a deportacją reszty towarzyszków. Babeuf i Darthe przebili się drucianymi sztyletami, sporządzonymi w więzieniu, ale sztylet Babeufa pękł i część żelaza pozostała w ranie. Żyjących jeszcze zawleczono nazajutrz pod gilotynę. Bunt garstki robotników paryskich po śmierci Babeufa, stłumiono w krwi strumieniach. Było to w r. 1797. Tak skończył pierwszy propagator socjalistycznych idei we Francyi.

Podczas kiedy rewolucya francuska obalając wszelkiego rodzaju autorytety — była znakomitą polem do wyrastania gwałtownych dążeń w rodzaju Babeufa, i tworzenia radykalnych ideałów stanu czwartego, widzimy w sąsiedniej wyspiarskiej Anglii proces podobny choć mniej skrajny i bardziej pokojowy. Nadzwyczajnie szybki wzrost przemysłowej angielskiej produkcji zdołał zatrudnić ogromną większość robotników. Obok tego Anglia była panią morza i wszechświatowego handlu oraz zajmowała uprzywilejowane stanowisko wyzyskiwacza całego świata. Prawda że w tym razie możemy całkiem słusznie pod słowo Anglia podstawić pojęcie: „angielscy kapitaliści“ ale nie można zaprzeczyć, że robotnicy angielscy korzystali z tego szczęśliwego stanowiska i stanowili niejako arystokracją robotników całej Europy. To też długich trzeba było lat, nim w Anglii utworzyło się stronnictwo socjalistyczne, dążące do radykalnego przebudowania nowoczesnego społeczeństwa. Ściśle mówiąc, stało się to dopiero od lat kilku, Ponieważ jednak socjalizm jest dopiero niejako ostatniem słowem ewolucyi partii robotniczych, przeto musimy i poprzednie ogniw jego rozwoju przepatrzyć.

Ogólną cechą rozwoju stanu czwartego w Anglii jest najpierw brak zasadniczo-rewolucyjnych zasad i programów w rodzaju takich, jakie widzieliśmy u Babeufa. Konstytucjonalizm angielski i względna swoboda jednostki, obok rozwijającego się świetnie